

IVJS infokiri november 2024

Toimunud tegevused:

18.11.2024 – Põdrapäev IVJS

Eelseisvad tegevused:

9.12.2024 – IVJS juhatuse koosolek

16.12.2024 – Põdrapäev IVJS osa II

1. Seltsi hoone Oru 1.a läks müüki

Seltsi hoone on nüüd avalikult müüki pandud.

[Müüa äripind, 166.1 m² - Oru tn 1a, Jõhvi linn, Jõhvi vald, Ida-Virumaa - Kinnisvaraportaali KV.EE](#)

2. Pullid on hakanud sarvi heitma oktoobri lõpuga

Põder heidab sarvi Läänemaal. Foto: Endrik Rauni rajakaamera.

Esimesed tugevamad pullid on sarvi hakanud heitma.

Nii näiteks jäi Läänemaal rajakaamerasse põder, kellel sarved osaliselt maha heidetud.

Põdrad ei kannu sarvi aastaringselt. Vanad pullid heidavad sarved maha tavaliselt novembris-detsembris, noored võivad sarvedega olla veel jaanuaris ja isegi veebruaris. Ehk tingitud on see sellest, et mida tugevam loom seda varem tuleb ka sarv pähe ja sellest lähtuvalt ka heidavad varem.

Uued sarved hakkavad kasvama aprillis, olles algul pehmed, luustumata ja kaetud nahaga. Maksimaalse suuruse saavutavad augustis või septembri algul. Selleks ajaks on sarved luustunud ning nahk hõõrutakse maha. Uue sarve värvus sõltubki ka sellest millist puuliiki kasutatakse mahahõõrumisel.

3. Jahimehed ja maaülikool osalevad Lääne-Niiluse viiruse uuringus

Eesti Jahimeeste Selts osaleb koostöös Eesti Maaülikooliga projektis, kus uuritakse Lääne-Niiluse viiruse võimalikku levikut Eestis.

Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut ja Eesti Jahimeeste Selts on sõlminud lepingu kütitud või surnuna leitud vareslaste ja rästaste (nim linnud) organmaterjali ja vereproovi (nim proovid) lähimasse Põllumajandus- ja Toiduameti esindusse (nim esindus) toimetamise teenuse proovide kogumiseks, et uurida Lääne-Niiluse viiruse võimaliku levikut Eestis.

Teenuse osutamine koosneb kolmest etapist:

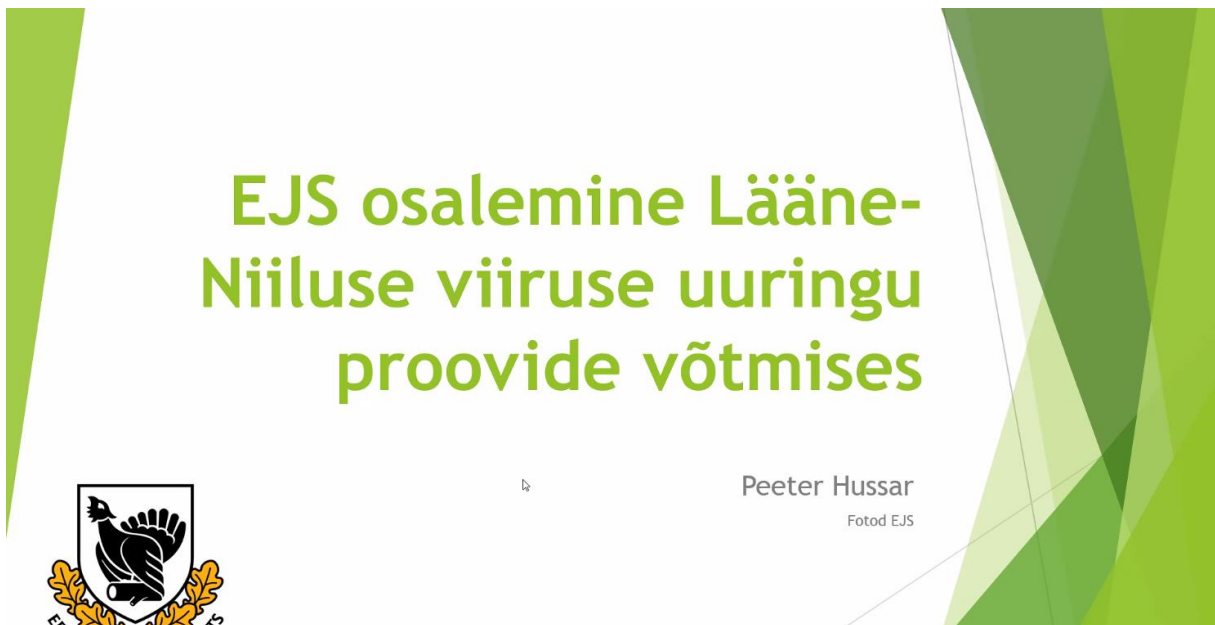
- 1) hukkunud või kütitud linnult pea eraldamine ja vereproovi kogumine filterpaberile,
- 2) proovide pakendamine ja märgistamine, proovi kaaskirjavormi täitmine;
- 3) pakendatud proovide toimetamine esindusse või otse riigi laboriuuringute ja riskihindamise keskusesse.

Proovid kogutakse maksimaalselt 1000 linnult ühes kalendriaastas. Töövõtja vahendab teenuse osutamist üle Eesti jahiseltside ja tellija vahel.

Teenuseid osutatakse ajavahemikul 01.08.2024–31.12.2026.

Eesti Jahimeeste Selts vahendab teenuse osutamist üle Eesti jahiseltside ja tellija vahel. Selleks

palume huvilistel, soovitavalt maakondlikel jahiseltsidel, võtta ühendust EJS-iga, et sõlmida leping ning hankida proovide pakendid ja kaaskirjad. Tasu proovi eest jahimehele on 10 eurot.

EJS osalemise Lääne-Niiluse viiruse uuringu proovide võtmises

Peeter Hussar
Fotod EJS

Projekti tutvustus

- ▶ Eesti Maaülikool ja Eesti Jahimeeste Selts on sõlminud lepingu proovide kogumiseks, et uurida Lääne- Niiluse viiruse võimalikku levikut Eestis.
- ▶ Projekti periood 01.08.2024 - 31.12.2026.
- ▶ Proovideks kogutakse kütitud hall- ja künnivarese päid ja vereproovie. Sügavkülmas säilitatud proovid kogutakse kokku maakondlike veterinaarkeskuste (Põllumajandus- ja Toiduameti esinduste) kaudu.
- ▶ Proovid kogutakse maksimaalselt 1000 linnult ühes kalendriaastas.
- ▶ Kogumise tasuks on arvestatud 10 eurot proovi eest.
- ▶ Kontaktisik Peeter Hussar, peeter.hussar@ejs.ee, 5145123.

Lisaleht kaaskirjale/.... lehel

kütitud / püütud / surnuna leitud METSLINDUDE uurimiseks
lindude gripile, Newcastle'i haigusele ja/või Lääne-Niiluse palaviku viirusele

Andmed linnu/ proovi kohta			
Proovi nr.:		Laborisse saadetud uurimismaterjal:	☐ trahheatampoon ☐ kloaagitampoon ☐ korjus ☐ veri
Linnu liik:		Hinnanguline vanus (kui on teada):	☐ < 1 a (noor) ☐ > 1 a (täiskasvanud) (täpsusta võimalusel):
Kütitud/ püütud linnul esinesid haigustunnused:	☐ ei ☐ jah	Sugu (kui on teada):	☐ isane ☐ emane ☐ teadmata
Kui jah, siis millised:		Proov on:	☐ kütitud ☐ püütud ☐ surnuna leitud (hiljuti surnud lind)

Lääne-Niiluse viirus

- ▶ Haigusetekitajaks on flaviviiruste hulka kuuluv Lääne-Niiluse viirus.
- ▶ Viirus ringleb lindude ja sääskede vahel; inimene ja hobune satuvad sellesse ringi juhuslikult.
- ▶ Inimene nakatub eelkõige sääsehammustuse kaudu. Nakatunud inimene ei ole teistele inimestele nakkuseallikaks.
- ▶ Põhiliseks viirus kandjaks ja pikkade vahemaade taha levitajaks on linnud.
- ▶ Peiteperioodi pikkus on 3 kuni 14 päeva.
- ▶ Enamik juhtudest (80%) kulgeb haigusnähtudeta. Kliiniliselt väljendunud haigusejuhud kulgevad üldiselt kerges haigusevormis gripi-sarnaste nähtudega. Rasketel haigusejuhtudel tekib entsefaliit või meningiit.

Viirus on jõudnud Lätti

- ▶ Leid 2024 augustis Kurzeme piirkonnas.
- ▶ Euroopas avastati esmakordselt 1960. aastate alguses Lõuna-Prantsusmaal
- ▶ Esimene suur puhang esines Bukarestis 1996-1997. a.
- ▶ Lääne-Niiluse viirusepalaviku haigusejuhte on viimasel aastakümnel esinenud Tsehhi Vabariigis, Ungaris, Rumeenias, Prantsusmaal, Hispaanias, Itaalias, Kreekas, Portugalis, Türgis, Israelis ja Venemaal.
- ▶ Eestis ei ole Lääne-Niiluse viirusepalavikku esinenud.

Allikad: Põllumajandus- ja Toiduamet, Terviseamet

Outbreak [LV-WNF-2024-00001](#) submitted

Country or territory: Latvia
Disease name: West Nile Fever

4. Jahirahu kuulutatakse välja Tartus 22.12.2024

HEA JAHIMEES
KAASLASEGA!

Olete oodatud jahirahu
väljakuulutamisele 22. detsembril.

Sündmuspaik YLICOOL House
Asukoht Rehepapi tee 4, Soinaste, Tartumaa:
<https://maps.app.goo.gl/GeFnXx6E3ukugdP68>

Jahirahu kuulutame välja kell 18:00
Järgneb pidulik õhtusöök koos meelelahutusprogrammiga
Tiptasemel toitu ja teenindust pakub YLICOOL catering
Avatud on baarid
Õhtu peaesineja Karl Madis ja Karavan
Plaati keerutab Dj Vahur Kollom
Peo lõpp kell 02:00 (23.12.2024).

Registreerimine sündmusele (kuni 15.detsember või kohtade
arvu täitumiseni): <https://forms.gle/9QXZxPi7cmmFVbFs8>

Majutuspartner Hotell Soho.
22.-24. detsember 1-inimese tuba 59€/öö, 2-inimese tuba 66€/öö
(hommikusöök hinnas) - märksõna "Jahirahu24"
Info ja broneerimine: info@hotellsoho.ee või +372 77 200 40, asukoht:
<https://maps.app.goo.gl/gXfiDnGnppDzwsZ9>

Hotell
SOHO

5. Detsembrikuu „Jahimehe“ ajakirjas ilmub põdra artikkel – Teil on seda võimalik siit varem lugeda!

Kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta. Aeg ajalt on huvitav ja ennasthariv lugeda teadusartikleid, kuidas on eelnevatel aegadel ulukite populatsioonidele tähelepanu pööratud, kuidas on ajas populatsioonide arvukus muutunud ja millised on olnud trendikõverad. Peamine on aga see, kas me saame eelnevatest aastatest õppida ja vältida vigade kordamist. Mis aitaks meil paremini mõista, kuidas ulukitel meie metsades läheb ja kas neil on siin ikka hea elada?

See ongi peamine põhjus, miks me selle 1995. aastal ajalehes Jahimees ilmunud Anne Kirgi artikli pea 30 aastat hiljem uuesti jahimeestele avaldada tahame, et me kõik koos paremini mõistaks, kust oleme tulnud ja kuhu suundume.

Marko Vinni, Priit Vahtramäe

Mures põdra pärast

TEKST ANNE KIRK, bioloogiakandidaat

Artikkel on esmakordselt ilmunud ajalehes Jahimees 1995 nr 7-8, lk 4.

Peaaegu alati on olnud põder – meie jahimajanduse „vaal“ – diskussioonide objektiks. Jälle on see liik teravamalt päevakorras, sest jahimeeste meelest pole enam kedagi küttida. 10 aastat tagasi aga oli põtru liiga palju ja kahjustused nii suured, et metsameestel polnud metsakultuuregi võimalik rajada. Millest siis selline pendeldamine ja inimeste igavene rahulolematuse? Olles tuttav professor H. Lingi töödega ja J. Tõnissoni uurimustega, mille käsikirju ta mulle lahkelt kasutada on lubanud, söandan siinkohal ka omi seisukohti avaldada. Pealegi on paaril viimasel aastal põdra sigimise uurimine mind selle liigiga otsesesse kontakti viinud.

Põdra arvukuse kõrgperiood kestis meil 1970-1985. a. või kauemgi. Sel sajandil on mitmed loomaökoloogid üksteisest sõltumatult tulnud seisukohale, et soodne periood, mil loomade suremus on väike ja ellu jäävad ka äbarikud, valmistab paratamatult ette arvukuse languse perioodi, mil kehvade pärilike omaduste kuhjumise tõttu nõrgemad isendid välja surevad. Siin oleks nagu tegu geneetilise ristumisega. Suremus ei tõuse kohe kahjulike või mittetäisväärtuslike omaduste tekkimisel, sest need võivad olla teiste pärilike omaduste poolt varjatud. Aja jooksul need eri vanemate varjatud kahjulikud tunnused saavad nende järglastes kokku ja avalduvad ning nende kandja osutub kehvakeseks, kes kergesti sureb, või isegi eluvõimetuks viljastamise momendist alates. Kui nüüd elutingimused on karmimad, on suremus seda suurem. Ellujäänud on aga tugevaimad ja viivad asurkonna tõusuteele. Seega on geneetiliselt tingitud erineva arvukusega perioodide vaheldumine, isegi kui tingimused oluliselt ei muutu. Stabiilsed pole nad aga kunagi. Kui elutingimuste muutus sellele veel kaasa aitab, võivad kurvid üsna järsud olla. Pika elueaga ja madala viljakusega liigil, kelleks kahtlemata põtra võib pidada, on need muutused märgatavad vaid aastakümnete möödudes. Eesti aladel on põdra arvukuse tõusuperioode märgata 18. saj. keskel, 19. saj. keskel ja 20. saj – mida veel isegi mäletame – 60 – 70.aastail (joonis 1 ja 2 H. Ling, 1962.)

Arvukuse langus

Seega arvan: esiteks, et langus, mis tulema pidi, see tuli – populatsiooni sisemistest teguritest tingituna. Teiseks välistingimustest: kuna põder on tugevasti inimesest mõjutatud, siis eelkõige küttemise mõju.

Kuna loendus looma arvukuse kõrgperioodil on suure veaga ja küttemislimiit selle järgi arvatud (seos nende vahel on tugev $r=0,85$), ei aita nende arvude analüüs meid kuhugi. Eriti kahetsusväärased on paralleelsed allapoole kulgevad jõnksud neil kõverail 1. joonisel ajavahemikus 1975-1990, mis pidanuksid hoopis ülespoole välja kumerduma. Juurdekasvu näitajad, mis peegeldavad suvel (Metsainstituudi andmed) või jahihooajal 100 täiskasvanu kohta nähtud vasikate arvu või protsenti kõigist nähtud loomadest, on juba informatiivsemad. Selliseid andmeid on meil tänu järjekindlatele inimestele alates 1960. aastast. Teiseks objektiivse teabe allikaks oleks kütitud loomade vanuseline koosseis, juhul kui kütmine oleks täiesti juhuslik. Viimastel aastatel see peaaegu nii ka on, kuna lastavate loomade vanuseline jaotus pole ette antud ja järjest rohkem on soovitatud lasta vasikaid ja mullikaid, kelle osa asurkonnas on kõrgeim. Vanematel loomadel aga ei saa jahimees kiiruga vanust hinnata. Muidugi jääb igivana trofeeloomade eelistamine, mis viib pullide arvu looduses liigselt alla, kuid seda on lubade väljaandjad püüdnud tasakaalustada. Viimasel neljal jahihooajal 1991-1994 kütitud põtrade vanuselise struktuuri andmed (J. Tõnisson, 1995 käsikiri) vaadates torkab silma, et üle 3 aasta vanuses loomi lastakse kõige rohkem, neile järgnevad 1,5 ja 2,5 aastased, kuigi looduses esineb nooremaid rohkem (joonis 3).

Seega valib jahimees võimaluse korral ikka suuremaid. Vanemaid loomi on asurkonnas vähem, sellest ka nende väiksem osakaal kütitud hulgas. Kuna eri aastate kõverad kulgevad üsna sarnaselt, võib tulemusi pidada usaldusväärseiks. Ainult 1993. aastal pole 3,5 aastaseid põtru rohkem kui noori, ju siis polnud neid asurkonnas nii palju. Siit võib järeldada, et 3 aastat tagasi (1990.a.) oli juurdekasv tavalisest väiksem. Selle põhjused vajavad edasist analüüsi, praegu ei oska veel midagi öelda. Hakkab silma, et 1991. a ja 1992. aastal kütitud vanuseline struktuur kulgeb omavahel täiesti ühte moodi. 1993. ja 1994. a. aga neist veidi erinevalt. Nimelt on kahel viimasel aastal vanemaid loomi (6 aastased ja vanemad) vähem kui eelmistel. Lastud põtrade keskmine vanus noorenes mõnevõrra - pullidel koguni 4,6 ja 4,7 vastavalt 1991. a. ja 1992. a., edasi langes see 1994. a. 3,8-le. Viimane arv viitab juba selgelt üleküttemisele. Vaadeldes eraldi kütitud lehmade ja pullide vanuselist jaotumist, tekib mulje, et 1992. ja 1993. a. lasti ära palju vanemaid (üle 4 a.) lehmi – ju siis noortest jäi väheseks. 1993. ja 1994. a. oligi populatsioon noor – juba üle 60% puberteedikuid, s.t. 1,5-3,5 aastaseid ja vaid 35...38% üle 4 aasta vanuseid loomi. Keskmine põdralehmade vanus oli 1994. a. 4,6 aastat, kõrgema viljakusega aga on just vanemad lehmad. Sigimise uurimisel selgus, et kaksikloodetega lehmade keskmine vanus oli 7 aastat; 3,5-aastane lehm toob harva kaksikuid, küll aga olid kaksikloodetega kõik üle 10 aasta vanad lehmad. 1994. a. materjalis oligi kaksikloodetega lehmade osa madal, pärast lootelist suremust vaid 18%. Niisiis polnud sel kevadel kuigi palju kaksikuid loota.

Kuna igasugused andmed näitasid juba 1991. ja 1992. a. arvukuse langust, on raske mõista, miks oli veel 1992. aastal vaja rakendada nii suurt laskenormi, mis ületas juurdekasvu 1,3...1,4 korda.

Teistest populatsioonivälistest teguritest

Kiskjate mõju ei saa eitada, kuna karu arvukus on viimastel aastatel enneolematult kõrge, huntide arv on ka vaieldamatult tõusnud. Praegu pole faktilist materjali nende tekitatud kahju hindamiseks, seda alles hangitakse. Pole aga märgata järsku vasikate ja mullikate osa langust asurkonnas, mis viitaks kiskjate mõju suurenemisele. Ka salaküttemist ei saa kvantitatiivselt

hinnata, kuigi me kõik arvame, et see on võtnud enneolematu ulatuse. Pole ju varem olnud rahval nii palju relvi käes ja samaaegselt maainimesel nii kehva elujärge.

Mida teha edasi?

Eelnevat kokkuvõttes arvan, et põdra arvukuse langus on loomulik arvukuse dünaamika käik, ei saa see ju igavesti kõrgel püsida. Langus on haaranud kogu geograafilist populatsiooni alates Venemaa ja Balti riikidega, jätkudes juba Skandinaaviamaades. Kui naaberladel on põtra vähe, pole oodata ka immigratsiooni, nagu see esines tõusuperioodil 60-ndate lõpul (Ling, 1977). Et langus nii järsuks kujunes, sellele aitas ilmselt kaasa üleküttimine 1991. -1993.a. (kütiti vastavalt 6400, 6600 ja 4300 põtra), mis viis asurkonna noorenemisele. Sigimist iseloomustavad andmed, mida on veel napilt, viitavad ka languse staadiumile. Nimelt alustab 1,5 -aastaselt sigimist väga väike osa põdralehmades, osa vanemaid lehmi ei sigi, kaksikutega lehmade osa sigivaist on väike (nooruse tunnus), looteline suremus näib olevat kõrge võrreldes kirjanduse andmetega.

Mis edasi saab? Võib vaid öelda, et tõusufaas ei alga niipea. Arvukuse dünaamika perioodid on üsna püsivad, rohkem muutub amplituud, s.t. arvukuse tõus või langus. Julgen arvata, et küttimisest päriselt loobumine tähendaks kõige loovutamist salaküttidele. Väikeses mahus küttimine hoiaks jahimehi olukorraga paremini kursis. Kuigi üldiselt lehmade hoidmine suurendaks soolise vahekorra ebasoodsat nihet (praegugi on lehmade arvuline ülekaal 1,5:1, mille suurenemine pole soovitatav), kuid juurdekasvu tõstmise huvides tuleks viljakaid kaksikvasikatega lehmi küll säästa. Meie senised kogemused on näidanud, et enamasti on neil lehmadel ka järgmisel aastal 2 loodet. Haruldase looma küttimise järel on loomulik, et see saaks mitmekülgselt uuritud. Nüüd jätkub aega lastud loom viisakalt lahata ja mitmesuguseid proove võtta. On ju selle väheseги põhjal vaja saada mingi ülevaade asurkonna seisundist ja tabada selles toimuvaid muutusi. Uuest tõusulainest saame ehk teada sigimise intensiivistumise järgi – tõenäoliselt suurem osa mullikatest (1,5.a.) hakkab siis indlema, seda on võimalik näha munasarjade arengu järgi. Mõnes piirkonnas on sigivate mullikate protsent ulatunud isegi 95-ni, meil praegu 25%.

Inimene ei saa looduses sugugi kõike suunata, aga küttimise mõju ja selle muutmine aeglaselt sigivale liigile on mõeldav. Kiire tõusu faasis tulnuks palju rohkem küttida – meenutagem Harry Lingi seisukohti 60.-70. aastatel. H. Ling ei olnud mitte tagantjärele, vaid ettenägelikult tark. Tema artikleid 1961.a. LUS-i aastaraamatus ja 1962.a. „Eesti Looduses“ tasuks lugeda praegugi.

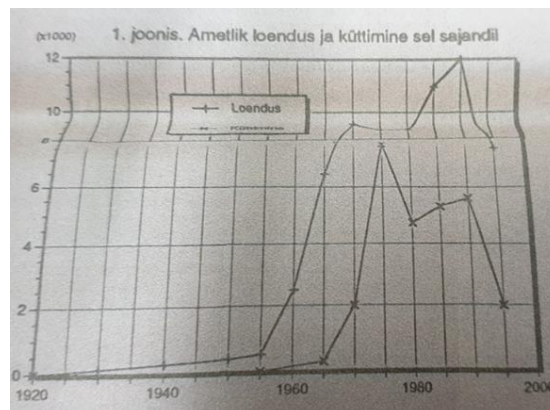
Käsitlemata jäi toidubaasi, häirimisfaktori mõju jm. Kindlasti ei kannata põder meil toidupuuduse all ja kvaliteedis. Ka viimasel jahihooajal lasti heas toitumuses loomi. Toit pole meil limiteeriv tegur. Võib arvata, et metsas hulkuvad koerad, keda üha rohkem näha on, jooksutavad ja häirivad põtru. Sama teevad ka hundid. Jooksutamisest üle kuumenenud tiinetel lehmadel võib kergesti loode hävida. On teada, et põder kui taigaloom ei tule hästi toime oma keha jahutamisega, seepärast võib teda tihti näha palaval ajal kraavis, ka sügavas vees.

Võrdlus tänapäevaga

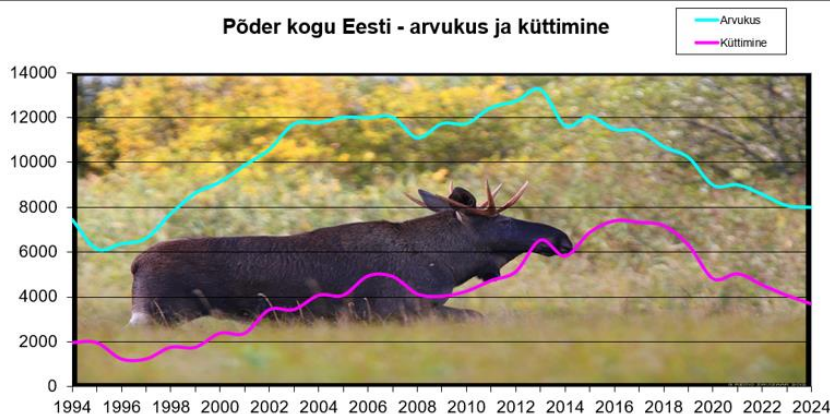
TEKST MARKO VINNI, PRIIT VAHTRAMÄE

Proovime nüüd võrrelda ja analüüsida Anne Kirgi artiklis esitatud andmeid järgneva 30 aasta näitajatega.

Kui liigume ajas edasi tänapäeva, mida saame siis nendest graafikutest välja lugeda?

Põder kogu Eesti - arvukus ja kütmine

Kindlasti jääb silma see, et igale langusele järgneb tõus ja tõusule langus. Vastavalt liigi madalale juurdekasvule aga kulub tõusuks teatud aeg. 1920. aastast alates kulus tõusu alguseks tervelt 30 aastat ja kütamise suurenemiseks 43 aastat. Miks enne 1920. aastat põdra arvukus langes ja kasv oli nii aeglane, saame teada ajakirjast Eesti Mets 1929 nr 8, lk 182:

„Põtrade arv kahanes 1925. a. revolutsiooni (*ilmselt on mõeldud siin 1905. a revolutsiooni – toim*), ilmasõja ja 1917. a. revolutsiooni ajal kohutavalt; 1918.a. hinnati järele jäänud põtrade arvu 1-2% peale 1895.a. arvust (F. Lühr: Die Jagd im Baltikum. Riga 1918). Viimasel ajal on jällegi suudetud nende loomade arvu veidi suurendada, vähemalt lubavad seda oletada andmed metstkondades „alaliselt elutsevate“ põtrade kohta, kuna „läbikäijate“ arv vähenemas.

Nii oligi üle riigi:

1925 – 24 (61) põtra

1927 – 32 (75) põtra

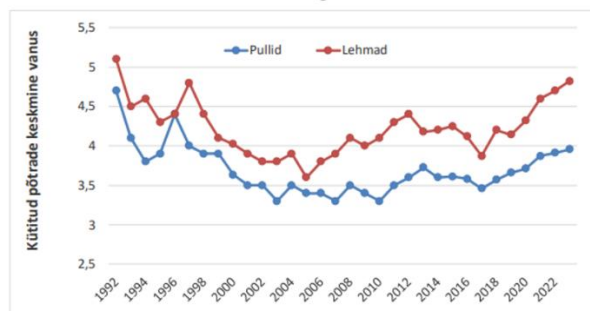
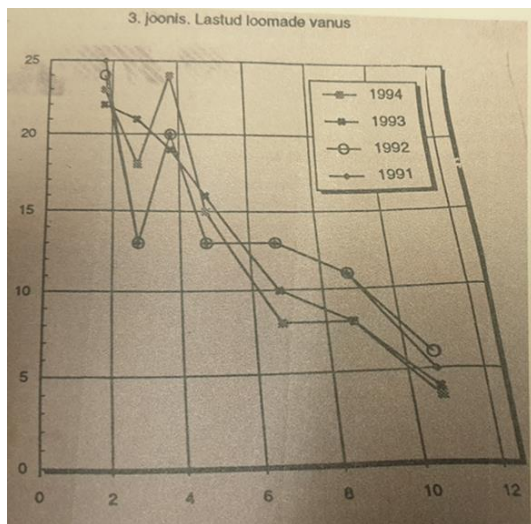
1929 – 50 (45) põtra

Põtrade juurdekasvu kindlustamiseks tuleb nende kaitset veelgi energilisemalt teostada ning jätkata karni võitlust salakütamise vastu. Põdrad esinevad 1929.a. peamiselt Virumaa, siis Lääne- ja Viljandimaa ning üksikult Pärnu- ja Tartumaa metsades. Harju-, Järva-, Valga- ja Saaremaal ei ole ühtegi põtra registreeritud, kuna Võrumaal ainult ühte läbikäijat nähti.“

Kui vaadata aga 1994. aasta järgset langust, siis viie aastaga suudeti populatsiooni arvukust tõsta 2000 isendi võrra ja kahekordseks tõusuks kulus 10 aastat (6000 isendilt 12 000-ni) ehk tasemini, mis võiks meie metsades vabalt elada ja mets kasvada.

Kuigi juurdekasvu, kisklust ja põdra elutingimusi alahinnati, siis 2013. aastaks oli veel järgneva kümne aastaga arvukus tõenäoliselt tagantjärei tarkusena kasvanud veel kaks korda: 22 000-24 000 isendini. Muidu ei oleks saanud küttida järgnevad 10 aastat kordades rohkem kui eelnevad 10 aastat.

Teise asjana, mis artiklist silma jääb, on see, et 1995. aastal suudeti päris hästi prognoosida põdra arvukuse tõusu, graafika jookseb hästi kokku. Kui teksti süüvida, siis dünaamiline põdra arvukuse tõus oli prognoositav. Ja tänaseks oleme jõudnud faasi, kus intensiivse üleküttimise ja kiskjate väga kõrge arvukuse juures on arvukuse langus juba sisse kirjutatud. Ehk kordame täpselt samu vigu, mida tehti siis .

Kütitud põdrapullide- ja lehmade (v.a vasikad) keskmise vanuse muutused aastatel 1992-2023. Vanus määratud kütitud isendite hammaste kulumispildi alusel (jahimeeste poolt esitatud kütitud põtrade alalõualuud).
Dynamics of mean age (in years) of hunted male (blue) and female (red) moose in 1992-2023.

Mida me saame aga keskkonnaagentuuri seirearuande 2024. aasta vanuselise küttimise graafikust välja lugeda, kui võrrelda seda artiklis toodud põhjustega. Seda, et kui põdra arvukus on suur, siis kütitakse rohkem noorloomi, sest neid on kogu populatsioonist kõige rohkem. Kui arvukus hakkab langema, suureneb keskklassi ja vanemate loomade küttimine, mis tõstab keskmist vanust. Ja hetkel, kui küttimisvanus juba hakkab noorenema, on arvukuse langus kriitilise piirini toimunud. Kui vanuseline küttimine on tõusuteel, siis on veel põhikarja, mida kütitakse, aga ei ole enam noorloomi ega vasikaid, sest kütitakse rohkem kui populatsioon juurde suudab toota.

Tsiteerime artiklist 3 lõiku ;

1) Viimasel neljal jahihooajal 1991-1994 kütitud põtrade vanuselise struktuuri andmeid (J. Tõnisson, 1995 käsikiri) vaadates torkab silma, et üle 3 aasta vanuses loomi lastakse kõige rohkem, neile järgnevad 1,5 ja 2,5 aastased, kuigi looduses esineb nooremaid rohkem (joonis 3). Seega valib jahimees võimaluse korral ikka suuremaid. Vanemaid loomi on asurkonnas vähem, sellest ka nende väiksem osakaal kütitute hulgas.

2) 1993. ja 1994. a. aga neist veidi erinevalt. Nimelt on kahel viimasel aastal vanemaid loomi (6 aastased ja vanemad) vähem kui eelmistel. Lastud põtrade keskmine vanus noorenes mõnevõrra - pullidel koguni 4,6 ja 4,7 vastavalt 1991. a. ja 1992. a, edasi langes see 1994. a. 3,8-le. Viimane arv viitab juba selgelt üleküttimisele. Vaadeldes eraldi kütitud lehmade ja pullide vanuselist jaotumist, tekib mulje, et 1992. ja 1993. a. lasti ära palju vanemaid (üle 4 a.) lehmi – ju siis noortest jäi väheseks.

3) Muidugi jääb igivana trofeeloomade eelistamine, mis viib pullide arvu looduses liigselt alla.

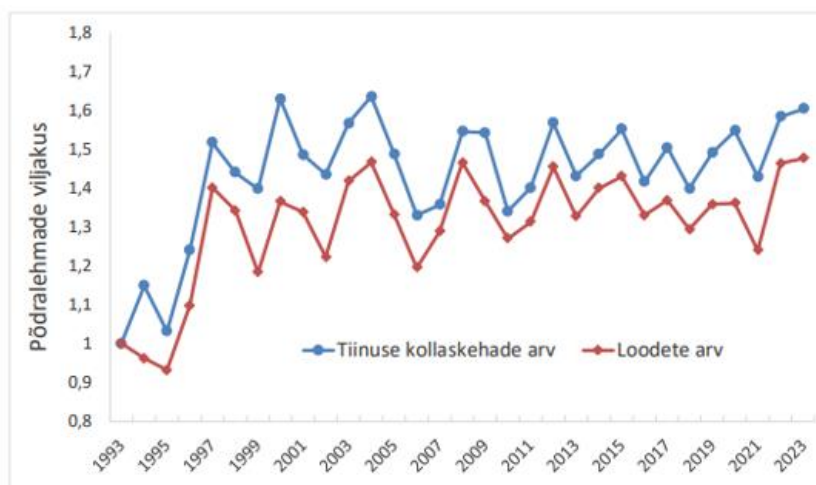
Mida me veel parempoolsel graafikul näeme ?

Eelmine ajalooline järsk arvukuse kukkumine toimus peale 1993. aasta küttimist ja siis oli pullide keskmine vanus kahel aastal 4,6-4,7 aastat ja lehmadel 5 aastat. Eelmise hooajal (2023) oli aga pullide keskmine vanus 4 a. ja lehmadel juba 4,8 aastat. Seega oleme tegelikult praegu samal pulgal ja kuna pulle on viimased viis aastat ülekütitud ja survestatud rohkem, neid on kütitud vasikate arvelt, siis arvame, et keskmine vanus pullidel enam ei tõusegi .

Mis meid ees ootab? 1994. aastal (rangelt teadlaste soovitusel alusel) punnitasime küttida veel 1968 põtra, aga ilmselgelt oli juba siis see viga ja 1995. aastal langes küttimine 1241 isendini. Märkiline on ka see, et ka siis arvasid jahimehed põdra arvukuseks 8000, nii nagu praegu, aga punnitasid teadlaste soovitusel küttida 2000, mis viis aga veel hullemasse langusesse.

Tsiteerides Anne Kirki: „Kuna igasugused andmed näitasid juba 1991. ja 1992. a. arvukuse langust, on raske mõista, miks oli veel 1992. aastal vaja rakendada nii suurt laskenormi, mis ületas juurdekasvu 1,3...1,4 korda. (---) Seega arvan: esiteks, et langus, mis tulema pidi, see tuli – populatsiooni sisemistest teguritest tingituna. Teiseks välistingimustest: kuna põder on tugevasti inimesest mõjutatud, siis eelkõige küttimise mõju.“

Sama arvame ka meie, et langus tuleb peale seda hooaega ja põhjused, miks see nii juhtub, on kõik samad (jättes kõrvale liigse salaküttimise mõju, aga see on asendunud kokkuostu hinnaga) ja nende kordamine oleks vale.

Põdralehmade viljakusnäitajate dünaamika. Keskmine tiinuse kollaskehade arv ja keskmine loodete arv kütitud põdralehmadel.

Sama võrdluse saab tuua tekstis oleva info ja seirearuande viljakusnäitajate graafikus. Kui looma on rohkem ja populatsioon on tugev, siis on rohkem vanemaid ja rohkem tiineid ning loodetega lehma. Suurema pildi annaks, kui oleks graafik ka vanuselise viljakuse struktuuri kohta. Millises vanuserühmas on loodete arv kõige suurem, sama ka kaksikloodete suhtes.

Nii saame Anne Kirk väidetest teada, et:

1. Keskmine põdralehmade vanus oli 1994. a. 4,6 aastat, kõrgema viljakusega aga on just vanemad lehmad.
2. Võib arvata, et metsas hulkuvad koerad, keda üha rohkem näha on, jooksutavad ja häirivad põtru. Sama teevad ka hundid. Jooksutamisest üle kuumenenud tiinetel lehmadel võib kergesti loode hävida. On teada, et põder kui taigaloom ei tule hästi toime oma keha jahutamise, seepärast võib teda tihti näha palaval ajal kraavis, ka sügavas vees.
3. Sigimise uurimisel selgus, et kaksikloodetega lehmade keskmine vanus oli 7 aastat; 3,5-aastane lehm toob harva kaksikuid, küll aga olid kaksikloodetega kõik üle 10 aasta vanad lehmad. 1994.a. materjalis oligi kaksikloodetega lehmade osa madal, pärast lootelist suremust vaid 18%.
4. Nimelt alustab 1,5 -aastaselt sigimist väga väike osa põdralehmadest, osa vanemaid lehma ei sigi, kaksikutega lehmade osa sigivaist on väike (nooruse tunnus), looteline suremus näib olevat kõrge
5. Kuigi üldiselt lehmade hoidmine suurendaks soolise vahekorra ebasoodsat nihet (praegugi on lehmade arvuline ülekaal 1,5:1, mille suurenemine pole soovitatav), kuid juurdekasvu tõstmise huvides tuleks viljakaid kaksikvasikatega lehma küll säästa. Meie senised kogemused on näidanud, et enamasti on neil lehmadel ka järgmisel aastal 2 loodet.
6. Mõnes piirkonnas on sigivate mullikate protsent ulatunud isegi 95-ni, meil praegu 25%.
7. Inimene ei saa looduses sugugi kõike suunata, aga küttemise mõju ja selle muutmine aeglaselt sigivale liigile on mõeldav. Kiire tõusu faasis tulnuks palju rohkem kütida – meenutagem Harry Lingi seisukohti 60.-70. aastatel. H. Ling ei olnud mitte tagantjärele, vaid ettenägelikult tark.

Mida aga kindlasti loeb välja põdralehmade viljakusnäitajate dünaamika graafikust, on see, et iga kolme aasta tõusu järel keskmine tiinuse kollakehade arv ja keskmine loodete arv langeb järsult ja see langus saabub 2024. aastal ehk sellel hooajal.

Põdra populatsiooni suurus ongi Eestis kõikunud väga suurte amplituudidega, kord on vähe ja siis jälle tundub palju olevat. Kunagi pole suudetud põdra populatsiooni hoida stabiilsena.

Selle üks põhjustest on kindlasti valiklaskmise puudumine või selle valesti rakendamine. Valiklaskmine aitab kontrollida populatsiooni tugevust ja stabiilsust ning kontrollida saab ka arvukuse tõusu ja langust.

Ehk kõikide halbade asjade kokkulangemine ühele aastale toob kaasa järsu languse:

1. Kütmine üle juurdekasvu;
2. suurkiskjate arvukuse tipp viimasel sajandil;
3. juurdekasvu langus;
4. kokkuostuhind.

Lisaks veel siia Harry Lingi mõtteid 1962. aastal Eesti Looduses (nr 11/12, lk 338-343) ilmunud artiklist „Põdra minevikust, olevikust ja tulevikust“:

1) Nagu teame, määrab loomade arvukuse ühelt poolt sündimus, teiselt poolt suremus. Kui sündimus ületab suremuse, siis arvukus tõuseb, kui vastupidi, siis langeb. Enamik põtrade emasloomadest saab suguküpseks 2,5-aastasena. Järglaste arv ühel emasloomal on tavaliselt 1-2, väga harva 3. Seejuures on täheldatud, et noorematel ja üle 7,5 aasta vanustel emasloomadel sünnib enamasti üks, 4,5 kuni 7,5 aasta vanuseil aga kaks vasikat.

2) Väga tugevasti mõjutavad nii kaksikute arvu kui ka üldse sigimisest osavõtivate emasloomade arvu talvised elutingimused; karmidele, sügava ja kestva lumekattega talvedele järgnenud kevadeil sünnib märksa vähem kaksikuid kui pehmete talvede järel.

3) Kogu populatsiooni juurdekasv käesoleval aastal (1962 a.) oleks seega olnud 1800 vasikat, s.o. 53%. Selline juurdekasv on võimalik suremuse puudumisel, millist olukorda looduses muidugi kunagi ei esine.

4) Kõige olulisemaks põtrade arvukuse suunajaks on käesoleval ajal inimene; ainult tänu põtrade kaitsele on saanud võimalikuks nende arvukuse pidev suurenemine.

5) Populatsiooni kvaliteedi parandamine on võimalik eelkõige valiklaskmise ja mineraalsöötade kasutamise teel. Lastes kõige elujõulisemaid, tugevamaid ja kõige suuremaid loomi, kutsume paratamatult esile populatsiooni mandumise. Õige ei ole ka ainult põdrapullide või üldse ainult vanaloomade laskmine – see toob kaasa sugupoolte õige vahekorra või populatsiooni vanuselise struktuuri kukkumine.“

Meie manifest

Mis meid ajendas Anne Kirgi artiklit ja Harry Lingi tsitaate taas avaldama? Peamiselt see, et me ükskord suudaksime hoida põtrade asurkonda stabiilsena, et skaala ei pendeldaks kogu aeg ühest äärmusest teise. Laias laastus võib öelda, et iga 30 aasta tagant on põdra arvukus viimase saja aasta jooksul kord tugevalt langenud ja siis jälle tugevalt tõusnud.

Täna oleme kindlasti olukorras, kus arvukus on langustrendis. Et mitte oodata järgnevat 30 aastat, peab hakkama juba täna tegema õigeid valikuid ja otsuseid.

Lõpetuseks

Otsides materjale ükskõik millisest ajajärgust, tõde on ikka see, et ulukitel on looduses oma tõusud ja langused. Rääkides aga jahimeestest, siis tehnoloogia läheb paremaks, aga inimpsühholoogia on ikka samaks jäänud. Need tegurid ei ole ajas muutunud, mis peale inimese veel metsas põtrade populatsioone mõjutaks, pigem on neid veel juurde tulnud (linnastumine, roheline mõttelaad jms). Lisaks annab väga suure teguri populatsiooni langusele põdraliha kokkuostu hinnakiri. Kui ei suudeta struktuurselt küttida, siis tuleb limiite vähendada sinnani, kui suudetakse.

Kokkuvõtteks, tõde on see, et ainult jahimees püssiga saab teha lõpliku valiku ja otsuse, kas põdra populatsioon jätkab langemist või hakkab arvukus mingil hetkel stabiliseeruma ja tõusma.

Lisaks veel siia Harry Lingi mõtteid 1962. aastal Eesti Looduses (nr 11/12, lk 338-343) ilmunud artiklist „Põdra minevikust, olevikust ja tulevikust“ ,mis avaldati kordusena ka

täies mahus EJS kodulehel 13.november.2024 ning mida soovitame lugeda: [Põdra minevikust, olevikust ja tulevikust](#)

6. Põtru on tabanud nahakahjustused (naha infektsioon), mida võib tekitada põdrakärbes!!

LABRIS

Põtrade nahakahjustused. Koerte katk

Epp Moks
epp.moks@labris.agri.ee

Põtradel tuvastatud nahakahjustused

22.10.24

LABRISesse saabus põdra nahaproov, kütitud 18.10.2024 Kõo jahipiirkonnas

Parasitoloogiline uuring?

Põtradel tuvastatud nahakahjustused

Massiliselt põdrakärbsed *Lipoptena cervi*

Nahas ja karvades teisi parasiite ei tuvastatud

Kahjustus on vaid naha ülemistes kihtides; alumised nahakihid terved – nahk pole paksenenud

Nähtavaid vigastusi ei olnud, sh kraapimis, kratsimisjälgi

Karvatu ala servades paks rasune eritis

Nahakahjustused põtradel Rootsis Norras

– põdrakärbes?

- Proovis tuvastatud massilised põdrakärbsed (*Lipoptena cervi*) ja üksikud
- Kahetiivaliste seltsi kuuluvate putukate vastsed

Põtradel tuvastatud nahakahjustused

- Pärast vastuse saatmist info, et tegemist pole üksikjuhtumiga

Põtradel tuvastatud nahakahjustused

Jahiseltsid, kus märgitud sarnase kahjustusega põtru

- Viljandimaa Kõo, Kärstna, Paistu
- Raplamaa Kärü
- Läänemaa Kasari
- Jõgevamaalt jahiselts Gustav (Puurmani)
- Viljandimaa Kärstna

Konsultatsioonid:

Sauli Laaksoneniga ulukihaiguste spetsialist Soomes
Euroopa parasiitide referentlaborite võrgustikuga

Põtradel tuvastatud nahakahjustused

Sauli Laaksonen:

Soomes sarnaseid juhtumeid läbi aastate

Pole kunagi massilised

Võimalik põhjus vigastus, millele järgneb bakterinfektsioon

Austria parasiitide referentlabor:

Sarnane pilt veistel, kes on kokku puutunud/söönud taimi, mille mahl UV mõjul ärritavaks muutub

Tekivad karvutud või leemetavad piirkonnad kehal – päikesepaiste

Taandub ise, kui päikest pole

Läti ja Leedu parasiitide referentlaborid:

Sarnased teated vähemalt ühest põdrast

Põhjus teadmata

7. Koerte katk

Koerte katk

Nakkushaigus, põhjustajaks viirus

Esineb koerlastel, kärplastel

Eesti looduses on olemas

LABRISes uuringuteks ca 15 looma aastas, tuvastatakse ca pooltel

Kährikkoer

Rebane

Mäger

Nugised

– koerte kaitsmine vaktsineerimisega!

Viirus eritub keskkonda nakatunud looma kehaeritistega
Paljuneb nakatunud looma lümfisüsteemis, levib üle kogu keha

Haigusel mitmeid eri vorme, haigustunnused varieeruvad:

palavik, köha, kõhulahtisus, isutus, kõhnumine, eritis
silmadest/ninast, närvinähud

Julgustan informeerima:

kummaliselt käituvatest loomadest
kummalise väljanägemisega loomadest **EJSi** ja **PTA**
piirkondlikku loomatervise spetsialisti.

- kõik uuringud ei ole jahimehele tasulised!

Infot võib küsida LABRISest

Aitäh!

8. Hundi ja ilvese koostöökogu Tallinnas 13.11.2024

Hundi ja Ilvese koostöökogu Tallinnas 13.11.2024

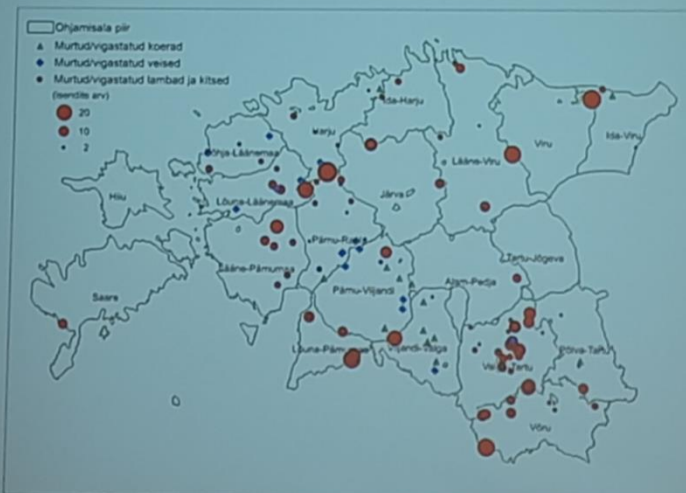
Hundi pesakondade levik seisuga 10.11.2024, n=29

KAUR hundiseire rajakaameratega 2024

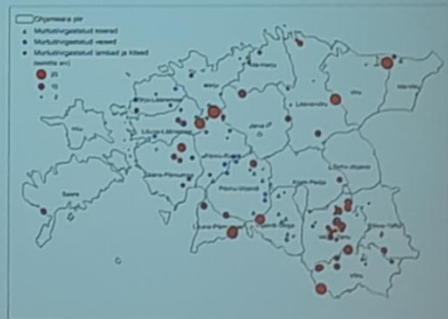

Hundi tekitatud kahjustuste jaotumus Eestis seisuga 11.10.2024

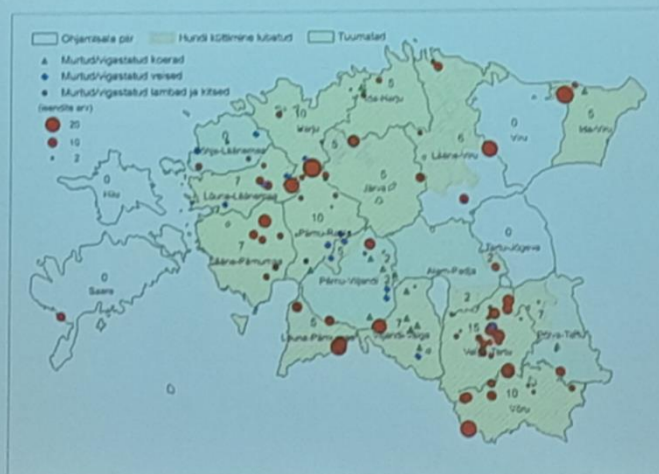

Kahjustused

- Kahjustuste hulk võrreldes 2023 aastaga kuni 45 % vähenenud
- 2024. aastal 50% ulatuses saagenud ründed koertele (n=30)
- Muutused hundi looduslikus toidubaasis
- Kahjude ennetus jätab kohati tõsiselt soovida

Hundi küttemislimiidi summaarne jaotus ja kahjustuste paiknemine ohjamisalade lõikes (ettepanek)

Ettepanek hundi küttemislimiidi 1. ja 2. osa jaotuseks ohjamisalade lõikes

Ohjamisala	Küttemislimiidi 1. osa ettepanek	Küttemislimiidi 2. osa ettepanek	Tingimused
Alamu-Padjas	2	2	suunatud
Harju	10	0	lõik jahipõlvkonnad
Ida	0	0	
Ida-Harju	0	5	lõik jahipõlvkonnad
Ida-Võru	0	5	lõik jahipõlvkonnad
Järva	5	5	suunatud
Lääne-Läänemaa	5	2	lõik jahipõlvkonnad
Lääne-Pärnumaa	5	0	lõik jahipõlvkonnad
Lääne-Pärnumaa	7	0	lõik jahipõlvkonnad
Lääne-Võru	6	0	suunatud
Põhja-Läänemaa	0	0	
Põhja-Tartu	5	0	lõik jahipõlvkonnad
Pärnu-Rapla	10	0	lõik jahipõlvkonnad
Pärnu-Võjandi	5	4	suunatud
Saare	0	0	
Tartu-Lõoke	0	0	
Valge-Tartu	15	0	lõik jahipõlvkonnad
Võjandi-Valga	5	2	lõik jahipõlvkonnad
Võru	0	0	
Võru	10	0	lõik jahipõlvkonnad
Kokku	90	27	

Ilvese küttemisettepanek 2024

Lähiaastatel saab olukord vaid halveneda!

- Ilvese ja hundi kisklusest tulenev suremusmäär ületab metskitse juurdekasvupotentsiaali;
- Prognoosime metskitse arvukuse jätkuvat langust;
- Ilves on keskkonna kandevõime piiril, mis on languses;
- Prognoosime ilvese juurdekasvu (viimasel kolmel aastal keskmiselt 17% aastas) kiiruse märgatavat kahanemist;
- Liigisisene konkurents kasvab märgatavalt ja seal jäävad kannatajaks esmajoones poegade ema ilvesed;
- Ilvese soodsa seisundi säilimise huvides on metskitse arvukuse võimalikult kiire pöördumine kasvutrendi.

Arvukuse muutuse näitajad

2024	Ilvese jäljeindeks 2023 E keskmisega võrreldes	Ilvese pesak asustustihedus võrreldes E keskm	Ilvese jäljeindeksi 2023 muutus vrdl 2022	Ilvese pesakondade arvu muutus 2023 vrdl 2022	Ilvese pesakondade arvu muutus 2022 vrdl 2021	Metskitse jäljeindeks 2023 E keskmisega võrreldes (-)	Koondhinne
Harjumaa	1	1	1	1	1	0	5
Ida-Virumaa	1	-1	-1	0	0	1	0
Jõgevamaa	1	-1	0	0	1	-1	0
Järvamaa	1	1	1	1	1	1	6
Läänemaa	1	1	1	1	1	1	6
Lääne-Virumaa	1	-1	1	1	-1	0	1
Põlvamaa	1	1	1	1	0	-1	3
Pänumaa	-1	1	0	0	1	1	2
Raplamaa	-1	-1	-1	1	1	1	0
Tartumaa	-1	0	0	1	-1	-1	-2
Valgamaa	1	1	1	1	-1	1	4
Viljandimaa	-1	-1	-1	1	-1	1	-2
Võrumaa	-1	0	-1	1	1	-1	-1

Ilvese küttemisettepanek 2024

Küttemisettepanek					
maakond	pesak	pesak*6,5	17%	9,35%	kvoot
Harju	13	85	14,4	7,9	14
Ida-Viru	7	46	7,7	4,3	0
Jõgeva	6	39	6,6	3,6	0
Järva	8	52	8,8	4,9	9
Lääne	9	59	9,9	5,5	10
Laäne-Viru	8	52	8,8	4,9	5
Põlva	6	39	6,6	3,6	7
Pämu	14	91	15,5	8,5	0
Rapla	6	39	6,6	3,6	0
Tartu	7	46	7,7	4,3	0
Valga	6	39	6,6	3,6	7
Viljandi	4	26	4,4	2,4	0
Võru	6	39	6,6	3,6	0
	100	650			52

9. Euroopa suurkiskjate uuenenud levik ja arvukus

Värskelt on avaldatud uus aruanne Euroopa suurkiskjate (sh šaakali) leviku ja populatsioonide suuruse kohta.

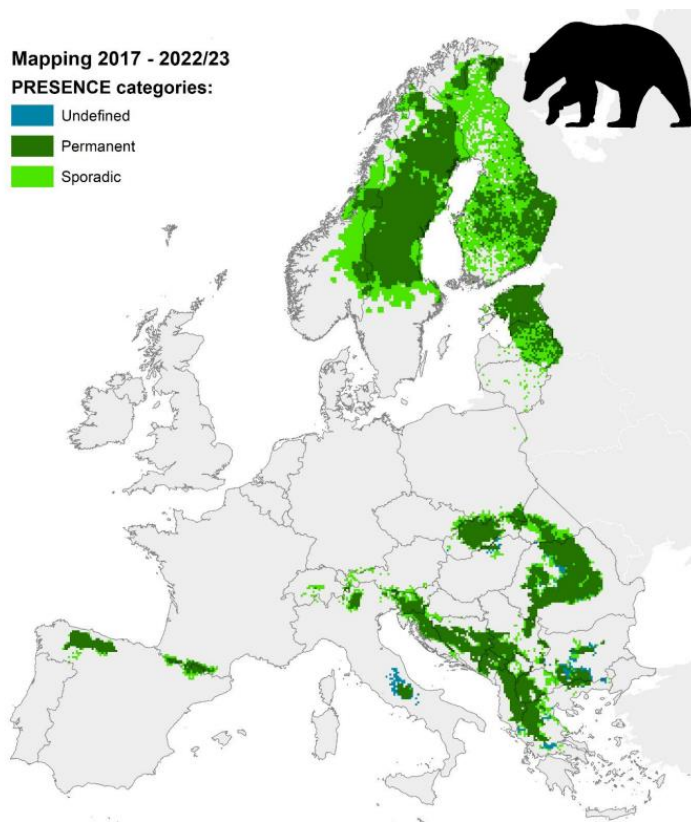
Aruandes on värske ülevaade pruunkaru, ilvese, hundi, šaakali ja ahmi kohta. Neid ulukeid monitooriti 2017-2022/23. aastani. Eestis on aruandes hinnatud asurkonna suurust kuni 2022. aastani.

Karu

Aruandest selgus, et pruunkaru on esindatud 19 Euroopa Liidu riigis. Belgias, Taanis, Luksemburgis, Hollandis ja Türgis see liik täielikult puudub. Portugalis aga leiti esimese ilminguid karust 2019. aastal riigipiiri ääres.

Pruunkaru kogu levikuala Euroopas hõlmab praegu ca 1,2 miljonit km², mis on suurenenud 4,6% alates 2016. aastast.

Baltikumis on karu populatsiooni levik oluliselt suurenenud, eriti Lätis, kuid ka Leedus. Mõlemad riigid teatasid kasvavast levikualast, samas kui Eesti ei teatanud ilmsetest muutustest.

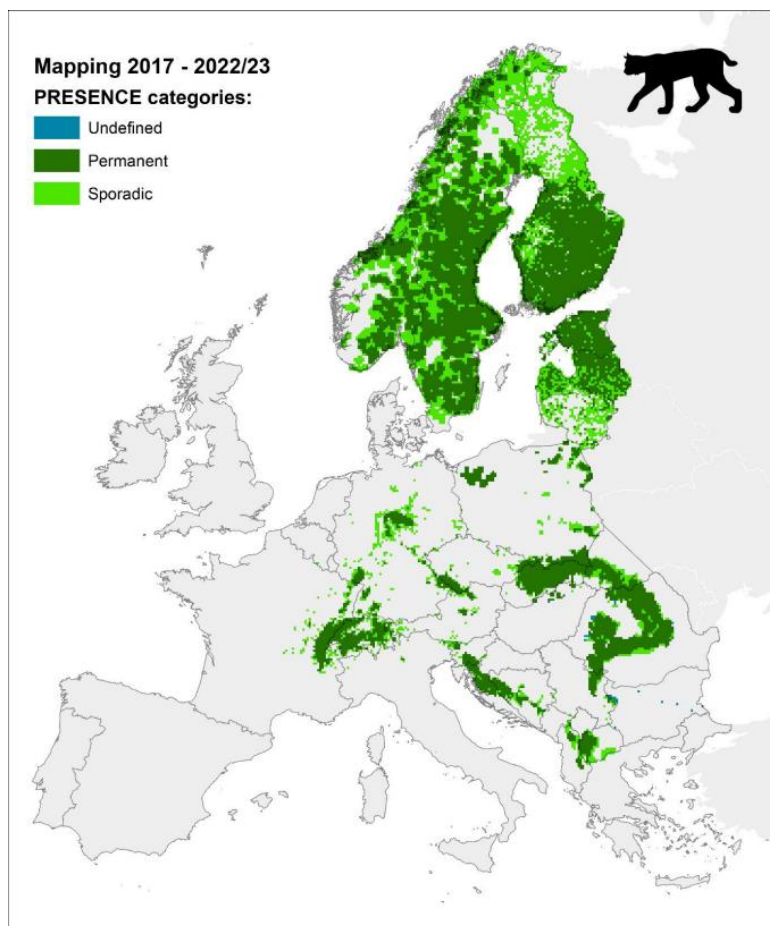

Ilves

Hinnanguliselt kasvas ilvese leviku suundumus 11 riigis, 9 riigis ei ilmnenud suuri muutusi ja arvukus kõikus 6 riigis. Kahel riigil oli ainult üksikud leviku muutuseid märgata ja ühes oli suundumus teadmata. Ükski piirkond ei teatanud leviala vähenemise trendist.

Ilvest esineb 25 Euroopa liidu riigis. Ilvese kogu levikuala Euroopas hõlmab praegu ca 1,47 miljonit km², mis on 21,2% suurem 2016. aastal.

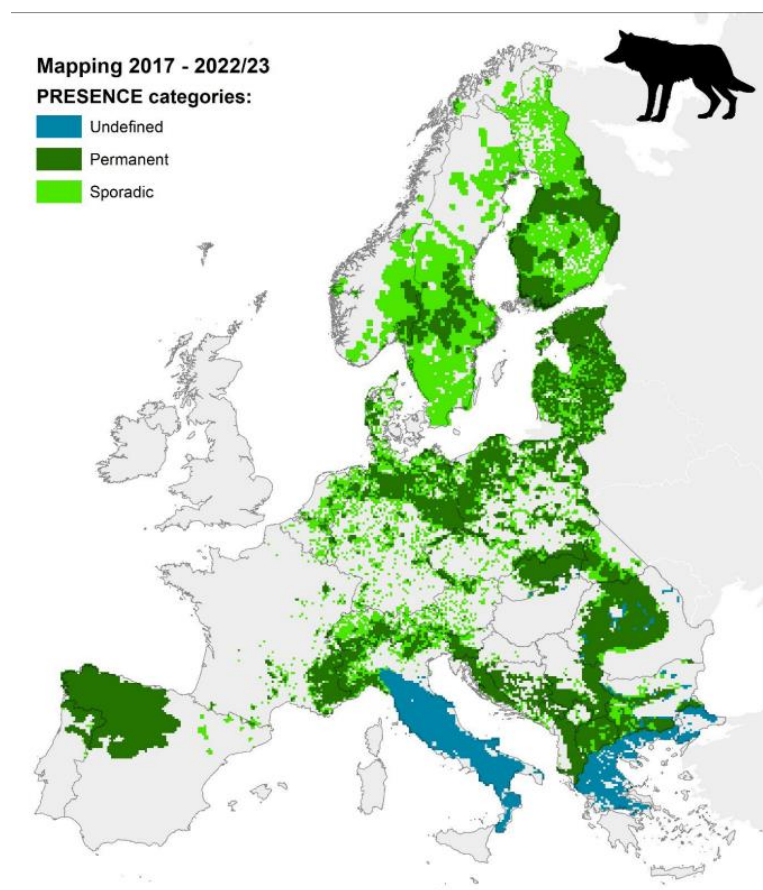
Ilvese levila on Baltikumis suurenenud. Lätis ilvese arvukuse tõus on tingitud arvukuse meetoodika muutustest. Levila suurenemise märke näitab ka Leedu, kuid Ida-Poolas pole populatsioon palju muutnud.

Hunt

Hundid on Euroopas levinud koguni 34 riigis. Hundi kogu levik Euroopas hõlmab *ca* 2,2 miljonit km², mis on 40% rohkem kui 2016. aastal. Kuigi pole kahtlust, et huntide levila on oluliselt suurenenud, võib osa kasvust selgelt põhjendada selle liigi arvukuse meetodite muutumisega, eriti Itaalias, Lätis ja Ukrainas.

Hundi levila Baltikumis suureneb, kuigi Lätis osaliselt näiline suurenemine on suuresti tingitud meetodilistest muudatustest. Läti ja Leedu teatasid huntide leviku kasvust, Eesti ei teatanud ilmsetest muudatustest ning Poola andis teada populatsiooni leviku suurenemisest riiklikul tasandil.

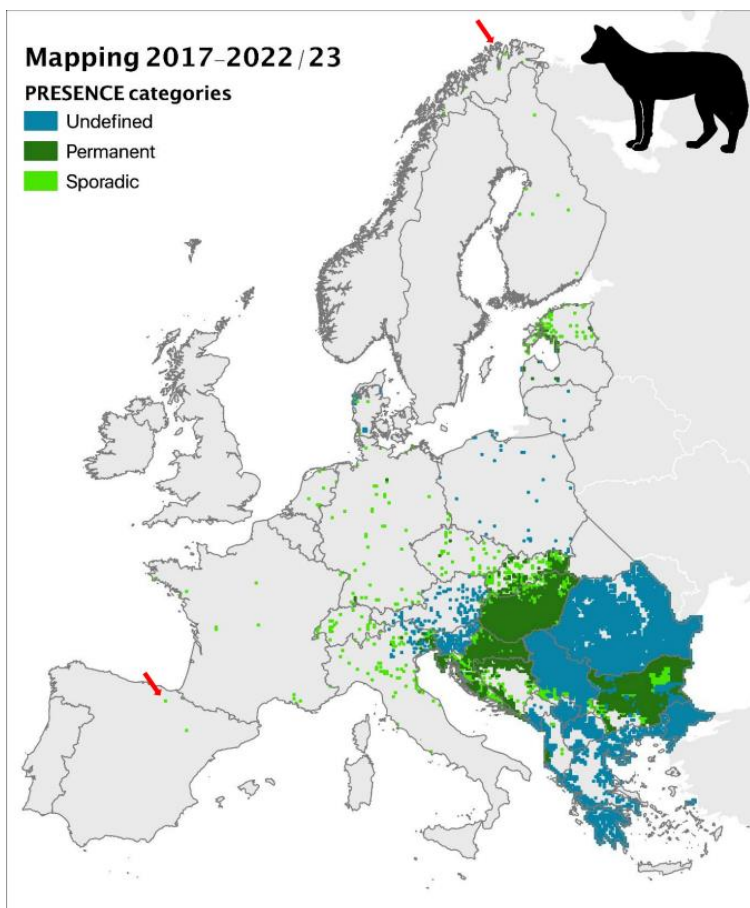

Šaakal

Šaakal on levinud 29 Euroopa riigis. Šaakali kogu levik Euroopas hõlmab 765 000 km² ning see on 46% suurenenud alates 2016. aastast.

Šaakalite leviku suundumust hinnati 21 riigis kasvavaks. Kaks riiki ei teatanud ilmsetest muutustest. Harva või mittetäieliku seire tõttu pole šaakalite esinemise suundumus veel kuues riigis teada. Ükski riik pole teatanud levikuala vähenemisest.

Baltikumi levila moodustab väikse ala Mandri-Euroopa levilast. Põhiliselt on šaakal levinud Eestis, kuid on jõudnud nüüd ka Lätti.

Loe täpsemalt [aruandest](#).

Lugupidamisega

Marko Vinni

IVJS juhatuse esimees

